

УДК 347.951.3

Шиманович О.М.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ РІШЕННЯ СУДУ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Стаття присвячена дослідженню змісту рішення суду в цивільних справах. Авторка аналізує кожну частину судового рішення, виявляє особливості та значення кожної окремої частини рішення суду в цивільних справах, формулює відповідні висновки та рекомендації з приводу забезпечення ефективної процедури ухвалення судових рішень у цивільних справах, удосконалення цивільного процесуального законодавства.

Ключові слова: рішення суду, складові частини судового рішення, вступна частина рішення, описова частина рішення, мотивувальна частина рішення, резолютивна частина рішення.

У зв'язку з тим, що судові рішення – найважливіший акт правосуддя, закон приписує дотримання спеціальних вимог до його змісту. Дотримання змісту судового рішення необхідно як для самого суду, тому що це гарантує повноту, послідовність і логічність викладу рішення, так і для учасників процесу, яким важливо усвідомити зміст і обґрунтування висновків суду.

Дослідженню змісту рішення суду в цивільних справах присвячено чимало теоретичних досліджень, достатньо назвати вже класичні роботи таких радянських процесуалістів як М.Г. Авдюкова, М.А. Гурвича, П.П. Заворотька, М.Й. Штефана, М.Б. Зейдера, Д.М. Чечота [1-5]. Але в той же час питання змісту судового рішення залишаються надзвичайно актуальними як для практики, так і для теорії цивільного процесу, заслуговують детальнішого дослідження та потребують сучасного погляду на цю проблему.

Завданням цієї статті є дослідження кожної частини судового рішення, виявлення своєрідності та значення кожної частини рішення суду для судової практики, а також вироблення обґрунтованих пропозицій для удосконалення чинного вітчизняного законодавства.

Змістом судового рішення є його структура, складові частини та їх реквізити, у яких відображене вирішення певним складом суду всіх питань, що були передані заінтересованими особами на розгляд суду й розглядалися з участю необхідних суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин.

Однак на думку Д.М. Чечота, зміст рішення полягає у визнанні чи невизнанні права, у присудженні чи відмові в присудженні до виконання певних дій. У даному випадку йдеться про форму рішення, тому і назва повинна бути такою [5, с. 18].

На наш погляд, міркування вченого не відповідають закону. Відповідно до ЦПК законодавець у поняття “форма рішення” вкладає його зовнішній письмовий прояв, що ж до змісту, то це ті структурні питання, які підлягають висвітленню в рішенні.

Законом встановлена письмова форма судового рішення. Рішення без письмової форми, вважається не ухваленим. Усне вирішення спору між сторонами, навіть якщо воно виходить від суду, не породжує будь-яких юридичних наслідків. Судове рішення

повинно являти собою окремий процесуальний документ. Рішення будь-якого суду України ухвалюється іменем держави. Ця формула підкреслює значення судового рішення, додає йому особливий авторитет і значимість. Зміст рішення втілюється в процесуальній формі, яка відображає спосіб і мову його викладення, порядок і послідовність окремих його частин та кожної частини окремо.

Хотілося б зазначити, що до прийняття ЦПК 1963 року, у попередніх ЦПК були відсутні норми права, які б визначали складові частини судового рішення. Статті 176, 197 ЦПК 1923 р. встановлювали сім обов'язкових реквізитів, які визначалися судовою практикою як його частини. Проаналізувавши законодавство й літературу того часу, можна сказати, що в судовому рішенні обов'язково повинні були міститися: час ухвалення рішення; склад суду та найменування сторін; зазначення предмета спору; підстави рішення і закони, якими керувався суд; зміст ухваленого в справі рішення та порядок його виконання; порядок оскарження; розподіл судових витрат [6, с. 232].

У юридичній літературі тих часів також по-різному визначали кількість і назву складових частин рішення. Так, О.Ф. Клейнман, характеризуючи зміст судового рішення, вважав, що воно повинно складатися з 3 частин: описової, мотивувальної та резолютивної [7, с. 41]. А С.Н. Абрамов та Я.Л. Штутін стверджували, що, крім цих трьох, є ще одна частина судового рішення – вступна [8, с. 294; 9, с. 220].

Із прийняттям ЦПК 1963 р. було закріплено правило, що рішення складається з вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин (ст. 203 ЦПК УРСР). Треба зазначити, що сучасні процесуалісти одностайно дотримуються думки, що судові рішення складаються з чотирьох частин [10, с. 298-300; 11, с. 180-182]. Крім того, ця думка збігається з позицією законодавця. Чинний ЦПК України досить чітко регламентує зміст судового рішення. Стаття 215 ЦПК прямо закріплює вимогу, що рішення суду повинно складатися з вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин, кожна з яких має свій зміст і значення. Реквізити кожної з частин визначаються також статтею 215 ЦПК України.

Вступна частина повинна містити в собі такі відомості:

1) Час і місце ухвалення судового рішення. У поняття часу ухвалення рішення може вкладатися різний зміст. Так, існує розширений зміст – весь час розгляду справи (від відкриття судового засідання до його закриття); обмежений зміст – включається тільки час оголошення рішення; буквальный зміст – час, протягом якого суд ухвалював рішення (перебування в нарадчій кімнаті).

Але під часом ухвалення рішення треба розуміти весь той час, протягом якого суд, перебуваючи в нарадчій кімнаті, обговорював справу й приймав рішення, тобто з години входу до нарадчої кімнати й до проголошення рішення. Тому що час, затрачений судом для виконання процесуальних дій щодо розгляду справи й оголошення рішення не входить до дій із ухвалення рішення. Тобто ця норма права підлягає буквальному тлумаченню.

За загальним правилом рішення суду ухвалюється негайно після розгляду справи. Але законодавство встановлює, що у виняткових випадках залежно від складності справи складання повного рішення може бути відкладене на строк не більше ніж п'ять днів з дня закінчення розгляду справи. Коли суд, на підставі ст. 209 ЦПК, відклав на п'ять днів складання мотивованого рішення, то часом його ухвалення буде не день за-

вершального оформлення, а час затрачений після розгляду справи в нарадчій кімнаті до оголошення вступної та резолютивної частин рішення в тому ж судовому засіданні. Тому що період, протягом якого складають мотивоване рішення, не є часом його ухвалення.

Місце ухвалення рішення визначається місцем проведення судового засідання. Місцем ухвалення рішення слід вважати географічну назву населеного пункту. Місце ухвалення зазначається для того, щоб суд вищої інстанції, коли буде виявлена потреба перевірити судові рішення, знав місце знаходження суду першої інстанції.

2) Найменування суду, що ухвалив рішення. Найменування суду означає вказівку на точну й повну назву суду, де розглядалася справа і було ухвалене конкретне судові рішення.

3) Прізвище та ініціали судді (при колегіальному розгляді справи – суддів). У судовому рішенні обов'язково вказувати не тільки прізвища суддів, але й їх імена та по батькові. Дотримання цього правила надає можливість суду вищої інстанції перевірити законний склад суду, що ухвалив рішення. Також не можна не погодитися з М.Г. Авдюковим, що зазначення складу суду поіменно підвищує особисту відповідальність суддів за якість рішень [1, с. 38].

4) Прізвище та ініціали секретаря судового засідання. Вказівка на прізвище та ініціали секретаря має значення для перевірки законності його участі в процесі.

5) Імена (найменування) сторін та інших осіб, які брали участь у справі. Перелік осіб, які беруть участь у справі, та їх процесуальна назва закріплюється в ст. 26 ЦПК. Якщо в справі приймає участь представник, то необхідно зазначити, чиї конкретно інтереси він представляє. Якщо заяву подано в порядку ст. 45 ЦПК, то зазначається у чиїх інтересах порушена справа. У відношенні юридичних осіб повинні бути наведені всі відомості, що характеризують їх у повній відповідності з тим, як це зазначено в зареєстрованих статутах і положеннях.

6) Предмет позовних вимог. Тобто суд викладає конкретну матеріально-правову вимогу позивача до відповідача, стосовно якої він і просить ухвалити рішення. У практиці судів вказівка на предмет спору або характер справи робиться досить короткою і чіткою. У вступній частині судового рішення суд повинен вказати характер судового засідання (відкрите чи закрите), хоча ця вимога прямо і не передбачена п. 1 ст. 215 ЦПК.

Дотримання зазначеного змісту вступної частини судового рішення має суттєве значення. Тому що, наприклад, точна вказівка часу ухвалення рішення необхідна для визначення моменту набрання рішенням суду законної сили.

Другою частиною рішення є описова частина. Описову частину рішення деякі процесуалісти називають історичною його частиною [12, с. 101; 13, с. 216]. Це зумовлено тим, що вона повинна містити дані про виникнення матеріальних правовідносин і зародження спору у зв'язку з ним. Описова частина рішення буває досить великою залежно від конкретних обставин справи.

У цій частині рішення повинні бути викладені:

1) Узагальнений вигляд позиції відповідача. В описовій частині рішення повинно бути відображене відношення відповідача до заявленої вимоги: чи визнає він позов (якщо визнає – то цілком, чи частково); обґрунтування ним своїх заперечень і надання

ним доказів у спростування пред'явленого до нього позову (при запереченні з його боку стисло викладаються мотиви невизнання позову). Також у цій частині рішення повинні бути викладені самостійні вимоги відповідача (зустрічний позов).

Треба зазначити, що відповідно до ст. 203 ЦПК України 1963 р. в описову частину рішення входило положення обов'язково викласти вимоги, які пред'являються позивачем. У чинному ЦПК такого положення немає. У зв'язку з цим виникає закономірне питання: де повинна викладатися позиція позивача? Де повинні відбиватися зміни вимог позивача? Адже ці вказівки в описовій частині рішення необхідні для того, щоб чітко визначити предмет вимоги, яка підлягає задоволенню.

У зв'язку з викладеними позиціями законодавця незрозуміла. Адже, якщо не зазначити позицію позивача в судовому рішенні, воно стає нелогічним і не дає уявлення про те на підставі чого висувалися вимоги позивача, а також про зміни в правовій позиції позивача під час розгляду справи (зміна предмета чи підстави позову, повна або часткова відмова від позову, збільшення чи зменшення позовних вимог). З огляду на це, було б доцільно і логічно доповнити частину 1 пункт 2 статті 215 ЦПК України реченням наступного змісту: “узагальнений виклад позиції позивача”. І лише після цього зазначити наступним пунктом “узагальнений виклад позиції відповідача”.

2) Пояснення осіб, які беруть участь у справі.

3) Інші докази, досліджені судом.

В даній частині рішення фактично обставини справи викладаються так, як вони сформульовані й обґрунтовані сторонами й іншими особами, які беруть участь у справі, а не в тому вигляді, як вони представляються суду на підставі вже зробленої ним оцінки доказів. У складних цивільних справах у випадках, коли справа була предметом розгляду не перший раз, через те, що рішення скасовувалось судом вищої інстанції й справа передавалася на новий розгляд, в описовій частині рішення треба викладати рух справи в різних судових інстанціях.

Відсутність описової частини в рішенні не дало б змоги перевірити правильність висновків суду в справі, оскільки з тексту рішення не буде відомо, у відношенні яких вимог сторін воно ухвалене та на яких підставах ці вимоги заявлялися. Без описової частини не може бути дійсного мотивування судового рішення.

Після описової частини викладається мотивувальна частина. Мотивувальна частина судового рішення – це та його частина, у якій, як видно із самої назви, суд наводить мотиви свого рішення. Мотивувальна частина рішення є однією з найважливіших його частин. Тому слід погодитися з М.Б. Зейдером і П.Я. Трубніковим, які вважають, що мотивувальна частина рішення має велике принципове значення, з точки зору завдань, що стоять перед судом, і переконливість судового рішення цілком залежить від того, як судом викладена мотивувальна частина рішення [4, с. 78; 14, с. 41].

Значення мотивувальної частини рішення полягає в цілій низці аспектів. По-перше, з неї випливає, наскільки обґрунтоване рішення, якими наявними в справі доказами підтверджені висновки суду. Суд не може просто констатувати наявність чи відсутність тих, чи інших обставин, він повинен зробити це з посиланням на матеріали справи. У цьому й виявляється одна з суттєвих відмінностей правосуддя від інших форм юрисдикційної діяльності – суд зобов'язаний мотивувати своє рішення. По-друге, висновки суду, викладені ним у мотивувальній частині, мають преюдиціальне значення.

Ця частина рішення має безпосереднє відношення до вимоги законності й обґрунтованості рішення.

Згідно п. 3 ст. 215 ЦПК у мотивувальній частині рішення повинно зазначатися:

1) Встановлені судом обставини й визначені відповідно до них правовідносини. Правильно складена мотивувальна частина рішення повинна показати, які саме обставини й правовідносини суд вважає встановленими чи, навпаки, не встановленими, і в силу чого суд прийшов до певних висновків щодо взаємовідносин сторін. Обставини справи встановлюються судом на підставі перевірки всіх матеріалів, поданих заінтересованими особами.

2) Мотиви, з яких суд вважає встановленою наявність або відсутність фактів, якими обґрунтовувалися вимоги чи заперечення, бере до уваги або відхиляє докази, застосовує зазначені в рішенні нормативно-правові акти. Мотиви – це всі ті міркування суду, за якими він прийшов до свого рішення. Викладення мотивів додає рішенню переконливості та робить висновок суду в справі зрозумілим для усіх. Резолютивна частина рішення не повинна впливати з безпідставного враження суддів, а повинна спиратися на фактичне та юридичне обґрунтування.

Існування або відсутність певних обставин справи обґрунтовується доказами з необхідним їх аналізом. Коли суд, оцінивши докази, кожний окремо й у їх сукупності, встановив, що ті чи інші подані матеріали, показання свідків, інші фактичні дані не підтверджують обставин, на які сторони посилались як на основу вимог і заперечень, він повинен у рішенні переконливо мотивувати свій висновок про це.

Посилання на докази та їх оцінку повинні бути конкретними. Тому що, наприклад, такі вирази в мотивувальній частині рішення, як вимоги позивача, “підтверджені матеріалами справи”, не мають цінності, якщо вони не підкріплені посиланням на конкретні докази. Відкидаючи ті чи інші докази, суд повинен обов'язково вказати мотиви відхилення даних доказів.

Мотивувальну частину рішення необхідно викладати з вичерпною повнотою. Однак у судовому рішенні не потрібно відтворювати всі показання свідків у тому ж вигляді й з такими ж подробицями, як вони записані в журналі судового засідання, або цілком відтворювати зміст наявних у справі документів, повторюючи майже повністю зміст журналу судового засідання. Це приводить до загромодження рішення непотрібними подробицями й не дає можливості усвідомити суті рішення.

Таким чином, на аналізі фактів і доказів, на їх оцінці й юридичній кваліфікації суд робить висновки в справі. Нічим не підсилені твердження суду, його загальні міркування з приводу обставин справи – є порушенням вимог закону, які пред'являються до цієї частини судового рішення.

3) Зазначається чи були порушені, невизнані або оспорені права, свободи чи інтереси, за захистом яких особа звернулася до суду, а якщо були, то ким.

4) Назви, статті, її частини, абзаци, пункти, підпункти закону, на підставі якого вирішено справу, а також процесуального закону, яким керувався суд. У мотивувальній частині рішення, крім фактичних, приводяться й правові його підстави. Правові підстави рішення означають, що, встановивши фактичні обставини в справі, суд дає юридичну кваліфікацію взаємовідносинам сторін із зазначенням відповідного закону, який регулює ці правовідносини.

Правове обґрунтування рішення є зовнішнім відображенням того, що при вирішенні справи суд керувався тільки законом. Правове обґрунтування рішення підлягає як з матеріально-правової, так і процесуальної сторін.

Суд не повинен обмежуватися простим посиланням на статтю закону, а зобов'язаний обґрунтувати правову кваліфікацію встановлених судом відносин, а також необхідність застосування цього закону до конкретних, дійсно існуючих відносин. Рішення суду, яке ухвалене не на підставі норми матеріального права, визнається незаконним і є об'єктом скасування в апеляційному порядку. Отже, зазначення в судовому рішенні матеріально-правових підстав є необхідним для того, щоб надати рішенню характеру акту правосуддя, зробити його законним, обґрунтованим, зрозумілим і переконливим.

Слід погодитися з М.С. Шакар'ян, яка вважає, що посилання на норми матеріального права обов'язкове в усіх випадках, незалежно від того, чи були встановлені обставини, що служать підставою для задоволення заявлених вимог, чи ці обставини встановлені не були, і у вимозі було відмовлено. В останньому випадку судовим рішенням підтверджується неможливість застосування до обставин справи тієї норми права, яка приблизно повинна бути застосована згідно з зазначеними обставинами [15, с. 212].

У мотивувальній частині обов'язково повинні бути також посилання на норми процесуального права, оскільки судові рішення є процесуальною формою, у якій закріплюються висновки суду з приводу розгляду правових питань, переданих на його вирішення. Також обов'язковість посилання на норми процесуального права пояснюється тим, що при вирішенні судом справи вирішується одночасно низка процесуальних питань (наприклад, розстрочка виконання), які врегульовані нормами процесуального права, й обґрунтоване задоволення або відхилення яких можливе тільки з застосуванням норм ЦПК України до конкретних випадків.

Варто погодитися з П.Я. Трубніковим, який вважає, що необхідність мотивування судового рішення викликається обов'язком суду ухвалювати такі рішення, у безумовній правильності й справедливості яких ні в кого не повинно виникнути сумніву. На його думку, якщо сформоване в судді у результаті розгляду ними цивільної справи переконання розуміти тільки як суб'єктивне почуття впевненості в здійсненні відповідачем цивільного правопорушення чи незаконності претензій позивача, то ні про яке мотивування рішення не може бути й мови, тому що воно неможливе. Якщо ж суддівське переконання – це суб'єктивне відображення об'єктивно існуючих фактів і явищ, і суд дійде висновку про взаємовідносини сторін не з певних суб'єктивних вражень, а з аналізу встановлених ним фактів, то цей висновок суду логічно впливає з об'єктивних підстав, зазначення яких у рішенні і служить його мотивуванням [16, с. 66].

Мотивувальна частина рішення свідчить про якість розглянутої справи. От чому часто саме недоліки мотивувальної частини складають підстави для скасування рішення. Таким чином, у мотивувальній частині рішення повинні міститись: вичерпна оцінка доказів, висновки суду по суті справи й посилання на всі закони, якими керувався суд, тобто все те, що є основою резолютивної частини рішення.

Останньою частиною рішення є резолютивна частина. У резолютивній частині рішення дається ніби квінтесенція всього судового рішення. Тут сформульована

відповідь суду в конкретній справі. Резолютивна частина рішення – це владне розпорядження суду як органу державної влади, яке буде предметом виконання сторонами та іншими органами й особами, щодо яких воно ухвалене.

У цій частині судового рішення вказуються: 1) висновки суду про задоволення позову або відмову в позові повністю або частково; 2) висновки суду по суті позовних вимог; 3) про розподіл судових витрат; 4) строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та його оскарження.

Резолютивна частина судового рішення викладається у формі лаконічного наказу (“зобов'язати”, “відшкодувати”, “стягнути”, “відмовити” тощо). Відповідь суду в рішенні на позовні вимоги повинна бути визначеною, безумовною, категоричною і повною. Резолютивна частина рішення повинна бути викладена в такій точній і визначеній формі, щоб вона не викликала ускладнень при виконанні рішення державним виконавцем. Від того наскільки точними будуть розпорядження суду, залежить можливість і правильність виконавчих дій. Тому резолютивна частина повинна твердо базуватися на мотивувальній частині рішення, саме на констатації судом існування чи відсутності певних правовідносин, прав чи фактів.

Висновок суду по суті справи має бути коротким, у ньому вказується тільки результат, до якого прийшов суд. Суд у резолютивній частині повинен зазначити: повністю чи частково задоволено позовні вимоги або в позові відмовлено; які саме права позивача визначено або поновлено; розмір грошових сум чи перелік майна, присуджених стороні; які конкретно дії і на чию користь відповідач повинен вчинити або яким іншим передбаченим законом способом має захищатися порушене право.

Оскільки резолютивна частина рішення дослівно переноситься у виконавчий лист, вона повинна містити повні дані про сторони, які спорять, і відповідь на кожну з заявлених вимог. Тому найменування позивача й відповідача робиться повним і вичерпним, тобто зазначається прізвище, ім'я та по батькові громадянина або повне найменування юридичної особи. Порушення цієї вимоги є серйозним недоліком рішення. Також, якщо в одному провадженні об'єднано декілька вимог або прийнято зустрічний позов, чи позов третьої особи, яка має самостійну вимогу, в резолютивній частині рішення належить сформулювати, що саме ухвалив суд з кожної позовної вимоги. При винесенні рішення на користь кількох позивачів суд вказує, в якій частині воно стосується кожного з них чи право стягнення є солідарним. При винесенні рішення проти кількох відповідачів суд вказує, в якій частині кожен із відповідачів повинен виконати рішення й чи є їх відповідальність солідарною.

У резолютивній частині зазначається, як суд розподілив судові витрати: чи стягнені вони та у якому розмірі з однієї сторони на користь іншої сторони чи в дохід держави. Якщо сторона звільняється від судових витрат, у рішенні має міститися висновок про таке звільнення. Вказуючи на розподіл судових витрат, суд, крім того, повинен визначити й долю речових доказів, досліджених у справі.

Усякі пояснення щодо сум, які підлягають стягненню, чи щодо дій, які повинна виконати зобов'язана сторона, у резолютивній частині не допускаються. Усі пояснення приводяться в мотивувальній частині, і повторювати їх не треба. У резолютивній частині рішення вказуються вжиті заходи для забезпечення виконання рішення суду, надається відстрочка чи розстрочка виконання рішення, встановлюється термін вико-

нання рішення чи приписується звернення рішення до негайного виконання, якщо при розгляді справи й ухваленні рішення ці питання обговорювалися.

Обов'язково у рішенні вказується термін і порядок оскарження рішення. Це важлива гарантія захисту інтересів сторін. Необхідно зазначити, в якій суд може бути оскаржене рішення в апеляційному порядку, а також яким чином подається апеляційна скарга, термін, протягом якого може бути подана скарга. Роз'яснення головуючим у судовому засіданні при оголошенні рішення порядку й термінів його оскарження не звільняє суд від обов'язку вказати на це в рішенні.

Слід підтримати В.К. Пучинського, Р.Ф. Каллістратову, Л.Ф. Лесницьку, які вважають, що особливого значення ця вимога набуває у випадку, коли суд оголошує тільки вступну та резолютивну частину рішення. У осіб, які беруть участь у справі, не повинно залишатися ніяких сумнівів щодо терміну оскарження, який починає спливати тільки з моменту ухвалення рішення в остаточному виді [17, с. 264].

Хотілося б зазначити, що Е.М. Мурадян і В.Г. Тихиня пропонують з метою забезпечення кращого сприйняття сенсу проголошеного рішення видозмінити структуру судового рішення таким чином, щоб мотивувальна частина викладалася після резолютивної [18, с. 37].

Однак, на наш погляд, така структура судового рішення навпаки ускладнить його сприйняття. Згідно з законами логіки, легше спочатку сприйняти мотиви, а потім вже остаточний висновок до якого прийшов суд, а не навпаки. У зв'язку з викладеним, структура рішення суду запропонована законодавцем не викликає у нас заперечень.

Таким чином, резолютивна частина кожного судового рішення повинна мати чіткі, безумовні, вичерпні й такі, що впливають із встановлених фактичних обставин, висновки по суті розглянутих вимог і давати відповіді на всі інші питання залежно від характеру справи. Однак в той же час, резолютивні частини рішень відрізняються великою розмаїтістю в залежності від особливостей матеріальних правовідносин і конкретних обставин справи.

Список використаних джерел та література:

1. Авдюков М.Г. Судебное решение. – М.: Юрид. лит., 1959. – 192 с.
2. Гурвич М.А. Решение советского суда в исковом производстве. – М.: ВЮЗИ, 1955. – 128 с.
3. Заворотько П.П., Штефан М.Й. Судове рішення. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1971. – 188 с.
4. Зейдер Н.Б. Судебное решение по гражданскому делу. – М.: Юрид. лит., 1966. – 192 с.
5. Чечот Д.М. Постановления суда первой инстанции по гражданским делам. – М.: Гос. изд-во юрид. лит., 1958. – 166 с.
6. Гойхбарг А.Г. Курс гражданского процесса. – М.-Л.: Тип. Печатный двор в Лгр., 1928. – 320 с.
7. Клейнман А.Ф. Гражданский процесс. – М.: “Советское законодательство”, 1934. – 64 с.
8. Абрамов С.Н. Гражданский процесс. – М.: Юрид. изд-во Министерства Юстиции СССР, 1948. – 349 с.
9. Штутін Я.Л. Лекції з радянського цивільного процесу. – К.: Вид-во КДУ, 1954. – 344 с.
10. Васильев С.В. Гражданский процесс. – Х.: Одиссей, 2006. – 512 с.
11. Цивільний процес / За ред. Ю.В. Білоусова. – К.: Прецедент, 2006. – 293 с.
12. Абрамов С.Н. Гражданский процесс. – М.: Госюриздат, 1950. – 227 с.
13. Гражданский процесс / Под ред. А.Ф. Клейнмана. – М.: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1940. – 325 с.
14. Трубников П.Я. Судебное разбирательство гражданских дел отдельных категорий. – М.: Былина, 1996. – 240 с.

15. Гражданское процессуальное право России / Отв. ред. М.С. Шакарян. – М.: Былина, 1996. – 400 с.
16. Трубников П.Я. Судебное разбирательство гражданских дел. – М.: Госюриздат, 1962. – 102 с.
17. Комментарий к ГПК РСФСР / Отв. ред. Р.Ф. Каллистратова, Л.Ф. Лесницкая, В.К. Пучинский. – М.: Юрид. лит., 1976. – 600 с.
18. Мурадян Э.М., Тихиня В.Г. Оптимальное судопроизводство (по гражданским делам). – Минск: Изд-во “Университетское”, 1989. – 80 с.

Шиманович О.Н. К вопросу о содержании решения суда по гражданским делам.

Статья посвящена исследованию содержания решения суда по гражданским делам. Автор анализирует каждую часть судебного решения, выявляет особенности, и значение каждой отдельной части решения суда по гражданским делам, формулирует соответствующие выводы и рекомендации по поводу обеспечения эффективной процедуры вынесения судебных решений по гражданским делам, усовершенствования гражданского процессуального законодательства.

Ключевые слова: решение суда, составные части судебного решения, вводная часть решения, описательная часть решения, мотивировочная часть решения, резолютивная часть решения.

Shimanovich O.N. To the question about content of court decision in civil cases.

The article is devoted to the research of content of court decision in civil cases. The author analyses the every part of a court decision, points out the peculiarities and the significance of the each separate part of the court decision in civil cases. The author also formulates the corresponding conclusions and recommendations as far as the guaranteeing of the effective procedure of court decisions is concerned. The refinement of the legislation of the civil procedure is also proposed by the author in the present article.

Key words: court decision, constituents of a court decision, the introductory part of a decision, the descriptive part of a decision, the part of a decision containing motivation, the part of a decision containing a resolution.

Надійшла до редакції 03.02.2009 р.